

INFANTERISZT BUSA JÁNOS.

ZÁSZLÓALJUNK elcsigázva rogyott le egy kis piszkos lengyel falu határában. Aznap folyton esett . . . A besüppedt, elvadult úton végelelátatlanul imbolygott a tűzérség, meg a trén. Lőszerkocsik, parasztszekerek, kincstári szerelvények egymás hegyén-hátán, hol elakadva, hol megindulva, mint a játékvasút a rosszul gyalult szobapadlón.

— Na, kadét úr, ezt se hittük vóna még két héttel ezelőtt — rogy le mellém Busa János, aki most a takarítólegény tisztét tölti be nálam önkéntes vállalkozásból — piszkosabbak vagyunk, mint az idesanyám koszos malaca, akit a cigánynak adott. Nem mosdottam mán egy hete.

— Legalább a konyhát el ne vesztettük vóna szem elül — vakarja a füle tövét a Busa szomszédja — nem vót meleg étel a gyomromba öt nap óta . . .

— Hát hideg tán vót? — ingerkedik Busa — hacsak azt a káposzta-torzását nem tartod annak, amit tegnap este húztunk ki ebből a hitvány fődből . . .

Egyszer csak Busa elrikkantja :

— Nézzétek mán, ahun gyün az idesanyám malaca ! . . . Nem hiába emlegettem !

Csakugyan, vagy hat lépésre vonított egy árva malac, piszkosan, vakaratlanul . . . tétova nézegetve s meg-megriadva, mintha nem találná az utat . . .

— Hej fiúk, ezt a jó Isten küldte, ez most mán a mi foglyunk — találja fel leghamarább Busa — ne sokat prézsmítáljatok, hanem egy-kettő : bagnétot, bicskát elő, osztán disznótort csapunk, ízibe !

Általános helyeslés lőn a válasz és szegény malac minden nemzetközi jog ellenére csakhamar felvette a megboldogult nevet . . . Jobb hiányában a tábori fazekak kerültek elő és az egész cug készült a malac-torra . . . Mindenki előre csemcsegte az ízét . . .

Az egész szakasz körülülte a tüzet, még a szomszéd szakaszbeliek is, mint valaha ősapáik az áldozati perjét, a pusztában. Busa vette át a kommandót :

— Az egyik svadrom a tüzet rakja, a másik vigyáz, a harmadik meg vakarja . . .

A pörkölt orricsiklandozása kezdett határozott formát ölteni s a nagy igyekezettől a színe is nekipirult . . . De úgylátszik, megirigyelhettek felülről, mert belevágott a leggyönyörűbb pillanatban az avizó :

— Alarm! . . . Vorwerts X. irányba!

Azt a káromlást meg se próbálom leírni, ami ennek nyomán kifakadt.

Valahogy mégis elindultunk. Éppen pitymallott. Egy-két megzavart veréb, meg varjú keringett csodálkozva, talán vágyakozva . . . Nagy elülről egy vízimalom szilhuettja, a félsötétben, mint valami ördögmotolla . . . Jobbról-balról, vagy két-három kilométernyire, egy-egy-egy kisebb erdő sejtelme.

A mi századunk volt a vorpatrul. Magam az élnél, mellettem az el nem maradó Busa.

— Kadét úr, azér valamit elmentettem — s nagy vigyorogva húzó elő a tarisznyából egy eléggé megsült darabot.

— Hát te ettél már?

— Nem én, de a kadét úrra most több munka vár!

— Már hogy várna?

— Úgy, hogy, tetszik látni messziről azt a két erdőt? Hát az a muszik tanyája!

— Ugyan, eridj már, hisz tegnap a patrukok átkutatták s ami volt, elkergették. Különben is az ellenséget P. falu irányából jelezték.

— Igen, a komendó, de hát mit tuggyák azok! Mert hát ha én a fonóba a jányok orsóját el akartam emelni, biz én se elülről kaptam hozzá, hanem vagy ódarul, vagy a szék háta mögül . . .

Közben lassan-lassan kireggeledett s mintha a világosság derengésével a balsejtelmem is nőttön-nőne . . .

Pfiú . . . pfiú! . . . hasít át a párás levegőn az első muszka üdvözet s ugyanekkor az egyik káplár felordít:

— Jaj a lábam! . . . s lebukik előre.

Alig hogy lehajolnánk utána, megint egy . . . kettő . . . három lövés, majd: pakk . . . pakk . . . pakk . . . -géppuska; szóval balfelől az egyik erdőből szabályos gyalogsági támadás.

— Kadét úr, ide tessék jönni az egész cuggal! — ordítja túl a vad lármát Busa s azzal hasal is egy szabályszerű lövészárokb.

Orosz munka volt. Mi még akkoriban nem ástunk ilyet, lenéztük. Most bezzeg hasznát vettük.

Valahogy nagy keservesen elhelyeződik az egész elővéd. Felvettük a harcot. Busa három helyett is dolgozik. Most látom, mennyire helyén van az esze. Jobban, mint akármelyikünké . . .

Mert az csak mesebeszéd, hogy a katona nem fél. Bizony benne van az eleinte a legmagasabb előljárótól kezdve a legutolsó csatáig mindegyikben, különösen az első tűznél . . . Minden az idegek vibrációja: ha nem drót, vagy acél, akkor bizony beleremeg . . . Csakhogy a magyar bakáé acél, sőt drótkötél, egy népfajta sem állja úgy a veszedelmet, mint ezek a keménykötésű mokányok.

Busa meg egyenesen csodákat művelt. Folyton járt a szája, mintha csak a maga rökönnyével a többiét is el akarná üzni:

— Jó lesz már, kadét úr, nem félek már! . . . Csak még a másik erdőbül . . .

— Nem baj, akkorára megérkeznek majd a többiek is!

János most elővette a megmentett malachátulját, azt tette meg marsallbotnak s úgy biztatta a többit:

— Annak adom a felit, aki velem gyün sturmra! Gyertek fiúk, lesz a muszinál még több enivaló is!

Lassan-lassan megérkezett a főcsapat is; igaz, hogy már akkorára mi a felére olvadtunk . . . Most megszólalt a másik erdő is, majd belebőgött a falu felől az orosz ágyúpark. A mienk felelt rá. Mindenfelől össze-vissza zengett-zúgott a sok rejtett, vagy leplezetlen pokolokádó.

Ez volt csak a koncert! a teljes kar: prím, tenor, szekond, basszus: fegyver, géppuska, gránát, srapnell . . . Az erdő visszhangozta, fokozta, mint hangszóró . . . Nehéz, fojtó, gyilkos szag és pára nehezedett a sok tüdőre, ez a lőpor el nem maradó kísérője . . .

— Nem baj, fiúk! sárga a pityke, piros a paroli, ne gyulladj be baka! . . .

Nem tudok még most sem számot adni róla, hogy és miként történt: csak Busát láttam szorosan magam mellett a nagy káoszban; nem révesztett akkor sem szem elől, mintha csak rábízta volna. S amikor egy tagbaszakadt óriás cserkesz-féle nekem tartott: akkor is ő sujtott hamarabb; és hogy nem rogyott le az óriás: nekiment két pusztá marokkal, habzó szájjal, csikorgó fogakkal . . . Ott tépte, marta, harapta, rúgta egymást a két fenevad, míg csak az egyik alul nem maradt . . .

A felső Busa volt . . . A bicskáját, meg a malac cubákját szorongatta akkor is és hogy az alullévőben nem volt már élet: ráülve jobbról-balra legyíngette, mint az iskolásgyereket a tanító.

— No komé, hát kellett e'neked! . . . Majd, mikor meglát engem sértetlenül, elrikkantja magát örömeiben:

— Szerbusz, kadét úr, csakhogy megvagyunk! . . . s azzal ölel-nyal-fal végtében, amilyen hosszú és amilyen piszkos vagyok . . .

A dühroham ezalatt beljebb tombolt és lassan-lassan kifelé nyomult az erdőből . . .

— Futnak, kadét úr! — ordítja örömmel egy szakaszvezető.

— Utánuk! — kiált Busa s loholunk ki az erdő másik szélére nagy inaszakadtan. Vagy jó ötven lépést tettünk, míg kiértünk. A vad futástól a szívünk a torkunkban dobogott.

Itt várt aztán a kijózanító valóság! A hús reggel még csak fokozta az ébredést. Kitárult az egész terep, most láttuk az orosz taktika végső kifejtését. Azért hátráltak, azért engedték magukat verni, azért futottak a rohamtól, hogy ide, a legmélyebb vackukba csaljanak . . .

Legalább hétszeres embergyűrű hömpölygött a dombon alá s igyekezett az egész tábor megkerülni bennünket . . .

A lomha mackó végső ütésre emelte durva mancsát és halálos öleléssel igyekezett magához szorítani farkas mostoháját . . .

Busa kémlélődve nézett hátra :

— Hej, kadét úr, ha ezt az egy utat is elzárják előlünk, akkor végünk !

— Már pedig elzárják, mert odaát nincs emberünk.

— Nem jó van ez már megint ! Mér nem maradt ott rezerva?

— Hát minek?

— Annak, hogy most lenne mit bevetni a tűzbe. Most teljesen körülzárnak . . . Mi lesz velünk? . . .

— Mindegy most, János, mit tudjuk mi azt ! . . . Gyerünk, tegyük meg mi is a magunkét ! A mi tíz-tizenöt emberünkkel is több lesz.

Már ekkor csak ennyi maradt a szakaszból.

Azzal rohanunk kifelé vagy tíz-tizenöt lépést . . . Lebukunk egy szántásba s így akarjuk, ugrásszerűleg elérni a többieket.

Ott már a gyűrű szorult összebb-összebb. Nyilvánvaló a muszka szándék : ingoványnak akar terelni bennüket . . .

— Előre ! — adom ki újra — ne féljete, már csak pár lépés !

Felemelkedünk . . . ugrani készülünk . . . egyszer csak hatalmas ütést érzek hátulról. Mintha puskatussal jól oldalbatalálnának. Még hátra is akarok fordulni, ki az az ügyetlen, de abban a pillanatban végigterülök a földön : bele egy kisebb mélyedésbe . . .

— Kadét úr, mi az? ugrik oda Busa . . de biz én nem mozdultam, csak elhomályosult szemmel nézek rá . . .

— Kadét úr, vérzik ! Rögtön keresi az eredetét és meg is találja a bal karomon, fenn a muszkulusznál, már akkor úgy fityegett le, mintha csak egy szál drót tartaná.

— Biztosan valami slapner, nézi műértő szemmel s azzal már kötözi is a kis csomaggal, de előbb az ásóval földhányást igyekszik kaparni, hogy védve legyünk . . .

Ideje is volt, mert a golyók csak úgy csapdostak, mint a nyári szúnyogok . . .

— Szedd az irhádat, János, mert te is úgy jársz, mint én !

— Ne tessék itt most rendelkezni, most én vettem át a kommandót, a kadét úr most betegállományban van . . . — s azzal folytatja nagy ügyesen, szorgosan . . . de én a végét már nem látom, nem érzem . . .

A vérveszteség, az izgalom, az egyhetes ébrenlét, az események halmaza mind együvé tornyosultak és elvették a megmaradt kis energiát is . . . Minden összefolyt egy képpé . . . és a szervezet megadta magát a jótékony zsibbadásnak . . .

* * *

Az álomnál mindig ridegebb a valóság. Hát még az olyan, amelyet négy füstös fal és piszkos köpenyekből összetákolt nyugvóágy határol : megtöltve szennyes emberek párájával, kozmás, savanyú ételszaggal . . .

Most éreztem csak igazán, teljes szörnyűségében katasztrófánkat.

A sebesült ember különben is mind nyűgös, kicsinyhitű. Sokszorozva érez és lát, a csatákbeli nemgondolkozását is átéli, átérzi tízszeresen . . .

Tudta ez Busa is, tehát ott leste mozdulását.

— Sokáig aludt, kadét úr, öreg délután van már . . .

— Hol vagyunk most? — és gyanusan néztem körül.

— Bizony a muszkák vendégei vagyunk: elfogtak bennünket. A kadét urat úgy cipeltük be egy orosz szanitéccal.

— Szóval fogságban? . . . Hát te mért nem menekültél? . . .

— Hát akkor ki marad a kadét úr mellett? Meg aztán úgyis elfogtak vána valahol . . . hiszen körülkerítették az egész divíziót . . . Lútték itt már mindennek! . . .

Azzal kinyitja az ajtót, hát csak úgy barnállik mindenütt a piszkos, földszínű egyenruha . . . Éppen most visznek egy csomó foglyot a mieinkből . . . Ezek nem sebesültek, de gyűröttebbek, piszkosabbak, esettebbek, mint a legsúlyosabb sebtől vérző . . . Nekik a lelküket találták el, az maradt itt a nagy vásáron és most érzéketlen fásultsággal törik be testüket az új igába és jármolódnak a nagy ismeretlen felé . . .

Busa is meghatva nézi.

— Úgy hajtják őket, mint nálunk a csordát . . .

Közben jönnek hozzánk is be emberek, többnyire szanitécek, persze oroszok.

Busa mindjárt a jövőre gondolt:

— Hát kadét úr, itt nem maradhatunk, valahova jobb helyre kell iccakára kerülnünk.

— Hát hogy gondolod ezt? Hiszen foglyok vagyunk.

— De sebesült foglyok! . . . Mán tudniillik a kadét úr, én meg az ordonánca . . . Nekünk tisztességes kórház dukál, nem ilyen rossz kötözőhely!

Fordult is rögtön egy bennmaradt szanitéchez:

— Hé, Vaszij, vagy hogy hínak! . . . Spital . . . spital! . . . — azzal rámmutat:

— A kadét úr! . . . Elvinni . . . s jelzi kézzel-lábbal sebesült voltomat.

A muszka megérti a nemzetközi nyelvet, kinyitja az ajtót és széles, lassú ívben nyugati irányba mutat:

— Spital . . . sanitári. — A távolból valami nagyobbfajta épület rajzolódott ki az erdős háttér mögül. A nyugodni készülő nap is reámmutatott. Ez kellett csak Jánosnak.

— Emmán szüret, kadét úr! Támaszkodjék csak a vállamra, aztán valahogy ellepegetünk. Mire besötétedik, oda is érünk.

Nagy vigyázva haladt velem János, amennyire csak a sebem engedte. Előzőleg felkötötte a karom egy ócska kendőfélével.

Minél beljebb haladtunk, annál élesebben előnkbedöbbsent a hajnali ütközet nyoma.

Csatatér! Ide gyere, ne a tengerre, hogy imádkozni tanulj! Még a golyózápor sem olyan iszonyú, mint az emberi vérszomj utónyoma, ekkora tömegben... Még ki sem hült tetemek: mégis ijesztő szederjességben... még hol van az oszlás: máris elviselhetetlen bűz...

— Gyerünk innen, kadét úr, nem jó az ilyent látni!...

De minél jobban kerülnék, annál megdöbbenőbb helyre akadunk. Mintha csak a kaszás csúfolódnék velünk. Lovakat is látunk. Akkora mindegyik, mint egy maszton... Felfordulva, égremeredő lábakkal, mintha ők átkozódnának gazdájuk helyett is. Különös összehasonlítás! Az ember legtöbbje arcrabukik, az állat fölfelé mered... A fojtó bűzt, mely alattomban kerülget és az iszonyú látványt, amely nyíltan támad, már-már alig bírom... Pedig még fele úton, ha járunk... Mind nehezebb, nehezebb a léptem... Busa is érzi, biztat, majd letesz... Pihenünk... Megint tovább: Jaj, mikor lesz vége!...

A látottak újra felemésztették energiámat... Nem bírtam a magam lábán...

— János, hagyj itt!... Eridj te magad!... Majd küldesz értem valakit...

— Azt már nem, kadét úr... majd leszünk valahogy... — azzal felnyalábolt két kézre és cipelt, cipelt a tábori kórház felé... De a körvonalak, a már égő lámpákkal, még elég messziről bólongattak... A megmaradt karommal Busa nyakát fogtam, fejem ráhajtottam a vállára. Úgy vitt, mint anya az alvó fiát... Még a rossz karomra is ügyelt...

Éreztem nehéz, mély szuszogását...

— Istenem, mi lenne velem, ha ez az ember nem volna mellettem!

S ahogy cipelt roskadozón: nőttön-nőtt az egyszerű baka alakja... Túl a földön, túl ezen az árva, kietlen tájon... túl a felhőkön is és a kibukkanó hold szelíd fénye ragyogja be gyöngyöző homlokát...

— Mán nem messzi, kadét úr... lihegi — nemsokára fedél alatt leszünk...

De érezni a hangján, lankadó kezén: alig bírja már... Szinte csodálatos, honnan is ez a tengernyi energia! Mintha az enyém, amely a p...i ugaron maradt, belézállt volna...

Lassan-lassan fogy a távolság... Már egész közletről integet a kórház, vagy inkább valami kastély-féle...

Busa egy nagyot kiált, már nem bírja erővel... Szerencsére meghallják és jönnek is előnkbe szegény lengyel parasztok... Készséggel segítenek — és ez a nagy szerencsénk, mert szegény, végsőkéig hajszolt János velem együtt rogyik le a nagy pántos kapu küszöbére...

* * *

Ma már olyan, mint valami álom. Lidérces, kúsza álom... Egy-egy elhalványuló, elmosódó arc... szakállas, torzonborz emberek, tagbaszakadt, jámbor teremtetések, a legtöbb szelíd, Krisztus nézéssel...

Gróf Styepinszkynek hívták azt a derék lengyel főurat, akinek

a kastélyát kórházzal kisajátították. Itt helyezték el a mi elfogott egészségügyi intézetünket is... Nagy vita indult meg: amputáljanak-e, vagy nem? A bizonytalan helyzet, állandó ápolás esetleges hiánya...

Busa mindenütt mellettem kardoskodott, hogy ő ápol, mindig velem van... Végre is megmenekedtünk...

Sok terme volt a kastélynak, de mindegyik színültig sebesülttel... Én Busával egy szűk kis szobába szorultam. A hallból nyílt, beláthattuk a rejtelmes, süppedékes és annyira emlékezetes terepet... Rajtunk kívül még egy sebesült muszka tiszt. Jámbor odaadással tűrt és hallgatott, pedig a lábát lőtték el...

Már másnap megszólalt János:

— Jó hely vóna ez, kadét úr, hanem egy baj van.

— No, mi az?

— Az, hogy nincs mit enni. Se nekik, se nekünk.

— Hát az hogy lehet?

— Úgy, hogy a legközelebbi nagyobb falu, ahunnan kaphatnánk valamit, állandóan tűz alatt...

— Tűz alatt?

— Igen. Hallgassa csak, kadét úr!...

Csakugyan, tompa moraj. Sokszor ismétlődik, szabályos ütemekben. Távoli ágyúszó...

— Te, János, hiszen akkor a mieink megint közelednek...

— Biztosan előnyomulnak. Adná az Isten!...

Ezen elgondolkoztunk, de kisvártatva újra megszólalt Busa:

— Kadét úr, én széjjelnézek!

— Hol, te?

— Hát itt... a környéken...

A cselédek közt, ha lengyelek, biztosan van, aki velünk tart... Majd kiókumlálom valahogy.

— Inkább ennivaló után nézz!

— Az is lesz, csak ne tesszen búsulni!...

Azzal kiment és jó sok idő telt bele, míg visszajött. Valami porcelán ételhordót szorongatott a kezében.

— Leves, meg tejberizs... A szaga csiklandozta az orrunkat.

— Hol vetted?

— Hát a jó Isten adta — hunyorított ravaszul.

— Te, János, vigyázz, még felkötnék!

— Ne tessék engem filteni, hatvanötös legény vagyok én, meg aztán szabolcsi gyerek.

Attól kezdve minden ebéd, vagy vacsoraidő előtt eltűnt és megvakodva tért vissza... Úgy táplált, mint Illést az a bizonyos holló... Még a szobatársnak is jutott. Hozzá elég rendes ételek: hol egy csirke, hol valami becsinált... Néha tej, vagy rizs, fehér kenyér... lehetőleg mindig betegnek való...

Már vagy három napja tartott ez így.

Remete ut Pál

— Te János, mondd már, hol veszed ezt a sok ételt?

— Ne szólj szám, nem fáj fejem...

— Na, ne légy szemtelen!

— Nem én, kadét úr, csak ez hadititok — és ravaszul pislogott...

— Aztán, mit gondolsz, meddig tart majd ez így? Azt hiszed, rá nem jönnek...

— Mire?

— Hát a huncutságaidra... Úgy kiteszik a szűrünket, hogy arrul kódulunk...

— Ne tessék félni, amíg engem lát... Aztán meg nem igen sokáig leszünk mán itt.

— Hallottál talán valamit?...

— Úgy egy-két szót... Valami kicsit értek tótul, kukásoktól tanultam... Azt hiszem, hónapután odébb szállítanak bennünket...

Busa javában szorgoskodott körülöttem, mikor kívülről lárma, meg izgatott járás-kelés.

— Fújd el a lámpát, János! — sürgetem Busát. Indulni akar vissza, de már nem volt rá szükség...

Egy nagy csattanás: ablak és lámpa egyszerre... Őrült csörömpölés, kint szitkozódás... A betört ablakon át hűvös nyárvégi szellő... Majd pillanat múlva élénk fegyverropogás... Kisvártatva géppuska, szóval szabályszerű ütközet... Önkéntelenül is lekaptuk a fejünket, be a takaró alá, sőt a muszka bajtárs még jajgatott is...

— Aha, kadét úr, kezdődik mán! Hál'Istennek, itt vannak a mieink, majd csak lesz valahogy!... Hej, de szeretnék kinézni! — azzal somfordált az ajtó felé.

— Nem maradsz itt mindjárt!

— Rögtön gyüvök, csak szíjjelnézek, legalább a folyosón...

— Ugyan, maradj veszteg, még valami bajt zúdítasz a nyakunkra.

— Csak a vacsorát akarom megnézni.

Ezt ugyan nem hittem, de annyi vágy ült a kérése mögött, hogy kiengedtem.

— Hát nem bánom, de ne soká maradj!

Vártam, vártam jó darabig, nem jött... Éhes is voltam, hozzászoktam újra a rendes étkezéshez, de közben elnyomott az álom, úgy ahogy a földön elterültem, csak előbb ösztönösen magamra rántottam a takarót, meg a párnát... Nem tudom, meddig tartott a kábulatom, vaksötét volt, mire fölrezzentem. Hideg volt, a törött ablakon át csak úgy húzott a szeptemberi deresedés. Azon felül lárma szűrődött be, amely folyton erősödött.

— János! János!... Azonban válasz csak a szomszédom szuszogása volt.

— Busa! — nyomtam meg jobban, de felelet helyett a szomszéd hallból élénk lábdobogás, majd fegyvercsörrenés és egy kézi villanylámpás vékony reflektora.

— Vannak itt magyarok? — csendült végig egy határozott hang, kiérzett hogy férfi küldte.

Nagy mozgás felelt rá s mindenütt lámpát gyújtottak. Egyszeriben megélnékült az alvó, vagy inkább szorongó épület.

— Busa, Busa, ébredj! — de csak újra nem kapok választ.

A mi ajtókat is kinyitják:

— Magyarok vannak itt? — kérdi az előbbi éretorok s a lámpa rávilágít. En már akkor az ágyon, az orosz még mindig az ágy alatt...

Egy magas, vállas, csupa-füstös, nyakig-sáros, marciális honvédtiszt volt a bedöngő. A félvállára stílszerűen húzódott egy orosz köpönyeg, mint valami diadaljelvény.

— Azonnal készüljete! Nincs veszteni való időnk!...

— János, János!...

— Miféle Jánost keresel? — azzal nem vár feleletet, hanem bemutatkozik... Sikerült átvágniok ezt a vonalat és csak értünk, sebesültek kedvéért nyomultak idáig...

— Honnan tudták kapitány úrék, hogy itt vagyunk?

— Töletek jött át egy ember, nagy titokban, még az éjtszaka s az jelentette, hogy a mi sebesült foglyaink tanyáznak itt... És már kiabált is tovább stentori hangon:

— Hamar készülni, rögtön viszünk beljebb benneteket!... Örömben felugrottam... Bántam is én akkor a karomat, csakhogy mehetünk!

— János, Busa! Hol vagy? — kiáltottam kifelé.

— Miféle Jánost keresel megint?

— Az ordonáncomat. Még az este kiment és nem jött vissza...

— Megállj csak, hogy is hívják a legényedet?

— Busa János.

— Busa?... Hogy nézett ki?

Ilyen, meg ilyen... leírom.

— Hú, pajtás, azzal egy kis baj van.

Roszzat sejtettem... Az ebédek... meg a vacsorák...

— Csak nem valami lopáson érték kapitány úrék?

— Dehogy lopáson... Ő hozta hírül, hogy ti itt vagytok, ő is vezetett ide. Hanem előnyomuláskor egy fáradt golyó nekiment és bizony igen a mellére szívta...

— Csak nem halt meg? — döbrent ki belőlem.

— Talán még nem, de nem hiszem, hogy sokáig viszi... a tüdején ment át...

Okvetlen látni akarom!...

— Itt van valahol nem messze, behozták a mieink...

Mit bántam én most hazamenetelt, meg sebet, rohantam utána, hogy még életben kapjam...

Ott feküdt szegény az udvar végében, hordágyon, egy tujafa tövében. A fa lecsüngő ágai, mint valami lombátor fonták be.

— Jánoskám, mi van veled?

Elhaló, bágyadt nézés, szomorú mosoly:

— Betört a szógálatom... kadét úr... csakhogy megmenekültek... Igen nehezen beszélt már.

— Édes Jánoskám, az Isten áldjon meg, mit tehetek érted?

— Mán semmit, kadét úr... de csakhogy... ezt is megértem...

— János, János! — és tartottam fejét az ép kezemmel.

Mégegyszer felnyitotta szemét:

— Isten áldja... kadét úr...

A kezem még akkor is szorongatta.

* * *

Nem tudom, hogy temettük el. Apátiával néztem mindent végig, úgy kellett elhúzni onnan. Mintha a lelkem egy része maradna ott a galíciai sírban.

Annyira emlékszem csak, hogy a kibújó nap piros fényt ragyogott reá, de kellett is ez a dísz, mert az én hálámon kívül semmi más nem jutott szegény, drága, hős Busa hantjára.

Nagynehezen feltettek az egyik szanitéc-kocsira. Éppen indulni akartunk, amikor egy öreg parasztasszony, meg egy kaftános galíciai lélekszakadva rohannak a kocsisorok felé.

— Meine Herrn! Meine Herrn, bitt'schön... — és valami cédulát lobogtatott.

Hétrét görnyedve, nagy alázattal hápogott s támogatta az asszony panaszos sírása.

A kapitányhoz vezették őket. A zsidó zagyva németiséggel, az asszony pedig lengyelül jajgatott, persze egyszerre. Nagy feleselgetések után kitudódott, hogy ú. n. «Quittungokat» hoztak. Valaki náluk járt a mieink közül a napokban élelmiszerekért. A zsidó szerezte és az asszony adta, az illető pedig hadiregula szerint «nyugtával» dícsérte a napot.

A kapitány olvassa a cédulát, csóválja a fejét, majd kiáltja a nevemet. Éppen kihajoltam az egyik szanitéckocsi ablakán.

— Nesze csak, ez téged illet...

Nézem a piszkos papírcédulákat — volt vagy tíz darab. — Betűzőm: egy csirke, liter tej... kenyér... csupa élelmiszer, itt-ott egy üveg bor...

Szabályszerű nyugták, nagy iromba írással és alakanyarítva: Inf. Busa János, regiment 65.

Minden szomorúságom mellett elmosolyodtam és az előszivárgó könnyek között mondtam el a kapitánynak, hogyan táplált Busa engem és a muszkát napokon át. Hányszor játszott az életével önfeláldozó könnyelműséggel, csakhogy éhen ne vesszünk...

Kiegyeztünk a zsidóval és zsebemben a nyugtákkal, most már szent ereklyékké, még nehezebb szívvel ültem vissza a zsúfolt kocsiba.

Megindultunk... A hosszú kocsisor kígyózott velünk, tépett magyarokkal, kik már akkor a dicsőség útját oly szomorú körülmények között jártuk meg...

Még egy búcsúpillantás keletre, az én Mekkám felé, amit talán soha nem látok többé, ahová azonban mindig elszáll a révedező gondolat.

Nyugodjál békén, csendesen, hűséges pajtásom! Álmodjál dicsőségről, feltámadásról! A ti szentelt véretek legyen szószólója odafönn az örök magyar Igazságnak.

Zitás Bertalan.

TÉLI ELÉGIA.

*Valami furcsa dal zümmög ma bennem.
Itt csendbe bűvó, téli délután van.
Ki tudja, merre kóborolt a lelkem,
s üzenget vissza fél melódiákban.*

*Én összehúzott vállal, mint a macska,
a lengő lábú tűz táncába nézek,
s mint gyermek, hogyha mélybe hullt a labda,
halászatok rég elmerült meséket.*

*Olykor, ha lankad, ját dobok a lángra,
s dőbvenve nézek lendülő kezemre.
Nem jó: tüzet szítani félhomályban,
belobban furcsa, alvó életembe.*

*És így mesél a tűz: Az erdőmélyen
egy kecskekörmű vén szatír telet,
dermedten alszik most a tölgy ölében,
s tavasszal, éjjel lopva útrakel.*

*És énekel a tűz: Az éjtszakában
futnak tavasszal kóbor csillagok,
sorsok felett a messzeség tavában
fénykelyhük lobban, s bennük én vagyok.*

*És én vagyok a sarlós hold szívében,
a néma vérbe ritmust én viszek,
ki éjben kószál, titkon én kísérem,
vigyázz! vigyázz! takard el a szíved!*

*A láng meséli furcsa, halk meséit.
Lágyan szítál a hó pihéje kint,
macskám a tűzbe bámul, szőre fénylik,
nyújtózik, gunnyaszt, néha rámtékint.*

Szítál, szítál a hó pihéje kint.

M. Juhász Margit.